

Sardinky

Byl předvánoční čas, měl bych napsat - adventní - ale nebylo by to košer, k tomu se ještě dostanu, to pochopíte, pochopíte přeci Halbjude autora, který má svoje vzpomínky, svoje zážitky, obsese a traumata z dětství. Trochu bizarní dětství teda vám řeknu, například ta zima ve dvačtyřicátém, vy to nemůžete pamatovat, jste příliš mladí, vy si pamatujete zase ty svoje vánoční zimy, tenkrát, jak jste dostali první lyže nebo motýlka do tanečních nebo tenisovou raketu značky Artis.

Jen si představte, začaly mrazy, takový mráz lidé dlouho nezažili, německý lid s obavami každý večer otevíral atlasy tam, co měli založenou mapu Ruska. Pak začalo sněžit, hustě sněžit, za pár hodin bylo městečko odříznuté, na ulici přes metr toho bílého nadělení a ve sklepě se nám začala tenčit zásoba uhlí. Maminka z toho byla celá nešťastná, protože měl přijet z Prahy táta, samozřejmě načerno, bez hvězdy a bez kufru, aby nebyl kontrolám na nádražích nápadný, to tady nemusím vysvětlovat, to dneska ví každý, co všechno měl otec protektorátně zakázáno, jestli zrovna vy o tom nic nevíte, tak si přečtete třeba Tereziánskou pamětní knihu, první díl, stačí ten úvod, ty ostatní stránky nemusíte číst, je jich moc a jsou to vlastně jen takové seznamy.

Abych se dostal k těm sardinkám... Máti měla přítelkyni, no, dobré přítelkyně jsou v životě vzácné, tak radši napíši "dobrou známou". Paní Marie byla majitelkou hospody, ne nějaké putyky, co si myslíte, ale velké restaurace s kavárnou, která měla v prvním poschodí taneční sál a ve druhém poschodí tři hostinské pokoje pro luďáky. Tu zimu tam žádní hosté nenocovali, taky se tam netopilo, vodu z trubek raději vypustili, okna pro jistotu zatemnilí nafurt a z pokoje číslo tři se stal sklad potravinových zásob. Nepovoláné osoby do pokoje ovšem neměly přístup - nejenže velký litinový klíč ode dveří měla paní restaurátérová dobře schovaný dole v kuchyni, ale před ty dveře šoupli ještě velkou dubovou skříň a ta skříň neměla zadní stěnu... Říkáte, že jste o tom četli, a máte pravdu, přesně tak to potom vylíčila Anna Frankeová v tom svém slavném deníku, takže tím je dokázané, na co všechno tehdá lidi museli myslet a na co vy myslet nemusíte a o čem - jak by maminka řekla - nemáte ani Ahnung. Paní Marie, stejně jako loni, jí vzkázala, pošlete si Petříka, paní učitelko, s nějakou taškou, a pak mě vzala do té zamaskované trojky a z dřevěných polic sundávala všelijaké poklady: krabici kostkového cukru, pikslu s kakaem, krabičku, ze které vonělo opravdové toaletní mýdlo, do papírového sáčku odsypala dobré půlkilo máku. Z nejhořejšího regálu, kam musela vylézt po štaflích, mi podala dvě předválečné masové konzervy a plechovičku sardinek s obrázkem vykulené čudly a černým nápisem Made in Portugal. Tady máš k sardinkám otvírací klíček, řekla, ten neztrať, řekni paní učitelce, že přeju uctivě šťastný a veselý, nezapomeň to vyřídit a teď jdi dolů, já to tady zase zamknu a pak tě pustím zadním vchodem.

Nyní se teprve dostávám k jádru věci, promiňte, mně poslední dobou všechno dlouho trvá.

Otec nepřijel. Místo něho se dostavil vyzáblý a vymrzlý kluk, tak asi čtrnáct, patnáct, o Zlaté neděli zazvonil u domovních dveří a když mu matka otevřela, podal jí dopis, ve kterém stálo, že táta nemůže, taky tam bylo nějaké vysvětlování, o tom nic nevím, protože ten dopis se musel hned hodit do kamen, tak to bylo ujednáno, nikdy jste nevěděli, zda vás v noci někdo nevbudí a nezačnou prohlídku bytu, to byl vždycky malér, muselo se potom dlouho uklízet.

Mladý posel byl synem tátovy bytné v Praze a bytná tátu uprosila, aby kluk mohl být u nás přes vánoční prázdniny, trochu si užít zimní přírody, čerstvého venkovského vzduchu a taky vánočních dobrot, o které u nás určitě nebude nouze, když se otcova cesta neuskuteční. V dopise bylo pravděpodobně nějaké doporučení, nějaké tatínkovy přesvědčivé advokátské argumenty, protože máti neplakala, nýbrž pozvala mladíka dál, ať se jde ohřát a nabídla mu pro začátek bílé kafe se škraloupem a talířek hotového domácího cukroví. Jenomže podle jejího obočí a dvou hlubokých vrásek u kořene nosu jsem věděl, že je pořádně naštvaná a taky že byla, za chvíli jsem dostal vynadáno a nevěděl jsem proč a byl jsem rád, že jsem vyvázl bez pohlavků.

Na Štědrý večer toho roku se moc dobře pamatuji. Ne kvůli dárkům, ty nebyly v té době moc důležité, o tom jsem věděl, v tomhle jsem byl starší a rozumnější, než ti dnešní smrkáči, co lítají po supermarketu a otravují rodiče kvůli mlsotinkám. Pamatuji se na Roba. Náš nečekaný host z Prahy si pochutnával na smaženém kapru, bramborový salát si přidal, pak chroupal cukroví a četl si v knížce, kterou den předtím, po chvíli váhání u mojí knihovničky, maminka vytáhla a ježíškovsky zabalila. V devět hodin se šlo na kutě. Slyšel jsem, jak Robík v protějším rohu začal na gauči oddychovat. Z kuchyně se ozýval cinkot mytého nádobí. Přemýšlel jsem, proč asi tati nepřijel.

Najednou mě někdo vzal za rameno. Vstávej, šeptala maminka. V kuchyni bylo ještě teplo. Na stole, který stál uprostřed, byly dva talířky. Na každém talířku tři sardinky, vedle talířku vidlička z parádního příboru a krajíc chleba. Co koukáš, povídá máma, sedni si a vem si, jsou Vánoce. A přilila k sardinkám z krabičky trochu oleje. Ohlédl jsem se na dveře do pokoje. A co Robík, povídám, měli bysme... Ále - řekla moje hodná, starostlivá, láskyplná matka - ať se vyspí. Šťoural jsem vidličkou do portugalských sardinek, ulomil jsem chlebovou kůrku a namáčel do olejové kalužinky, ve které bezhlavé rybičky spočívaly. Za oknem mrzla štědrovečerní noc. Přemýšlel jsem, co zítra. Ráno musíme s Robíkem zamést a posypat chodník dřív, než půjdou lidi do kostela. Mohli bychom jít do parku sáňkovat. Sardinky mi nechutnaly.

Mamince asi taky ne - začala se zase mračit a na mne se ani nepodívala.

* * *

(Blovic, prosinec 2004)